

**LIETUVOS RESPUBLIKOS GERIAMOJO VANDENS TIEKIMO IR NUOTEKŲ
TVARKYMO ĮSTATYMO NR. X-764 PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO IR
LIETUVOS RESPUBLIKOS VIETOS SAVIVALDOS ĮSTATYMO NR. I-533 16
STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO**

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo Nr. X-764 pakeitimo įstatymo projekto (toliau – Įstatymo projektas) ir Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo Nr. I-533 16 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto (toliau – Vietos savivaldos įstatymo projektas) (toliau abu kartu – Įstatymo projektai) rengimą paskatino kelios priežastys:

Pirma, įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72 patvirtintą Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos 162.4 nuostatą – „Užtikrinsime, kad visiems miestų ir miestelių (daugiau kaip 2 000 gyventojų) gyventojams būtų sudarytos galimybės naudotis geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugomis. Skatinsime gyventojus, turinčius individualius vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įrenginius, jungtis prie centralizuotų sistemų, o vandens įmonės – didinti veiklos efektyvumą“.

Antra, įgyvendinant Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimo Nr. 155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“ 6.4.15 priemonę „Parengti ir priimti Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo pakeitimo įstatymo projektą ir pradėti įgyvendinti finansavimo mechanizmą, skatinantį vandentvarkos įmonių stambinimą, kad būtų užtikrintos kokybiškos ir prieinamos viešosios geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugos“.

Trečia, į nacionalinę teisę perkelti 2020 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2020/2184 dėl žmonėms vartoti skirto vandens kokybės (toliau – Geriamojo vandens direktyva) nuostatas.

Įstatymo projekto tikslai:

- sumažinti geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų kainų netolygumą ir socialinę nelygybę Lietuvos gyventojams;
- užtikrinti nacionalinių ir Europos Sąjungos įsipareigojimų, teikti kokybiškas geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugas gyventojams, įgyvendinimą;
- pasiekti, kad visos vandentvarkos įmonės vykdytų veiklą efektyviai ir išsilaikytų iš veiklos pajamų;
- įtvirtinti aiškų teisinį reguliavimą, siekiant apsaugoti aplinką nuo išleidžiamų nuotekų žalingo poveikio ir nustatyti išsamų individualių nuotekų tvarkymo sistemų naudojimo, priežiūros ir kontrolės reglamentavimą;
- perkelti Geriamojo vandens direktyvos nuostatas.

Vietos savivaldos įstatymo projekto tikslas – suvienodinti teisinį reglamentavimą su Įstatymo projekto nuostatomis.

Įstatymo projekto uždaviniais siekiama:

- įtvirtinti naujus licencijuojamos veiklos kriterijus, paslaugų kokybės rodiklius;
- nustatyti veikiantį mechanizmą, kaip užtikrinamas paslaugų teikimas ir reikalavimų vykdymas, jei vandentvarkos įmonei panaikinama licencija (garantinis paslaugų tiekimas);

- nustatyti naują paslaugų kainų nustatymo metodiką ir pritaikyti ją taip, kad sektorius galėtų investuoti į reikiamą infrastruktūros plėtrą ir rekonstrukciją iš veiklos pajamų ir nebūtų priklausomas nuo subsidijų;
 - skatinti savanorišką geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo regioninių įmonių plėtrą, numatant pereinamojo laikotarpio kainodarą, didesnę investicijų grąžą besijungiančioms įmonėms, mažinant administracinę naštą regioninei įmonei dėl kainų ir veiklos planų derinimo savivaldybėse;
 - nustatyti rizika grindžiama požiūrį į vandens stebėseną, numatyti išsamesnės vartotojams teikiamos informacijos apie vandens kokybę ir kainos aspektus, pagerinti prieigą prie vandens;
 - sukurti individualiojo nuotekų tvarkymo įrenginių registravimo informacinę sistemą.
- Vietos savivaldos įstatymo projekto uždavinys – pakeisti teisės akto nuostatas.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektus parengė Aplinkos ministerijos Taršos prevencijos politikos grupės (grupės vadovas Vitalijus Auglys, tel. 8 686 46 087, el. p. vitalijus.auglys@am.lt, vyresnysis patarėjas Irmantas Valūnas tel. 8 684 04 000, el. p. irmantas.valunas@am.lt)) vyriausioji specialistė Judita Vaišnorienė, tel. 8 695 54 136, el. p. judita.vaisnoriene@am.lt.

3. Kaip šiuo metu yra teisiškai reglamentuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Pagrindiniai Lietuvos Respublikos teisės aktai, reglamentuojantys geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų teikimą yra Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymas (toliau – Įstatymas), jo įgyvendinamieji teisės aktai, Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas ir Vandenių srities plėtros 2017–2023 metų programa, patvirtinta Vyriausybės 2017 m. vasario 1 d. nutarimu Nr. 88 „Dėl Vandenių srities plėtros 2017–2023 metų programos patvirtinimo“. Vadovaujantis Įstatymo 10 straipsnio ir Vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnio nuostatomis, geriamojo vandens išgavimas, tiekimas ir nuotekų tvarkymo paslaugų teikimas savivaldybių teritorijose yra savivaldybių institucijų pareiga, o savivaldybių administracijos direktoriai vykdo viešajam geriamojo vandens tiekimui skirtos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros savininkų arba savivaldybės (savivaldybių) kontroliuojamų įmonių, kurioms priklauso ši infrastruktūra, dalyvio teises ir pareigas.

Pažymėtina, kad geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugos – monopolinės paslaugos. Pagal Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatymo 1 priedo 10 punktą viešieji geriamojo vandens tiekėjai ir nuotekų tvarkytojai yra pirmos kategorijos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbios įmonės, o vadovaujantis minėto įstatymo 4 priedo 2 dalies a punkto nuostatomis, viešiesiems geriamojo vandens tiekėjams ir nuotekų tvarkytojams nuosavybės teise priklausanti ar kitaip valdoma ir (arba) naudojama geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo infrastruktūra laikoma nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbią reikšmę turinti infrastruktūra.

Geriamojo vandens tiekimas ir nuotekų tvarkymo paslaugų dalyviai

Vadovaujantis Įstatymo nuostatomis, geriamojo vandens tiekimas ir nuotekų tvarkymas galimas šiais atvejais:

- kai viešąjį geriamojo vandens tiekimą ir nuotekų tvarkymą vykdo *viešasis geriamojo vandens tiekėjas ir nuotekų tvarkytojas* (valstybės ar savivaldybės (savivaldybių) kontroliuojama įmonė) (toliau – viešasis geriamojo vandens tiekėjas) (Įstatymo 3 str. 45 d., 10 str. 1 d. 4 p., 13 str. 2 ir 6 d., 14 str. 1 d.);
- kai geriamojo vandens tiekimą ir nuotekų tvarkymą vykdo kitas (neviešasis) *geriamojo vandens tiekėjas ir nuotekų tvarkytojas* (juridinis asmuo) (toliau – geriamojo vandens tiekėjas) (Įstatymo 3 str. 8 d., 13 str. 4 ir 10 d.);

- kai viešajam geriamojo vandens tiekėjui sustabdomas ar panaikinamas veiklos licencijos galiojimas, garantinį geriamojo vandens tiekimą ir nuotekų tvarkymą savivaldybės teritorijoje vykdo *garantinis vandens tiekėjas ir nuotekų tvarkytojas* (toliau – garantinis vandens tiekėjas) – savivaldybės institucija (Įstatymo 3 str. 7–8d., 10 str., 18 p., 15 str.);

- kai individualiai apsirūpinama vandeniu iš požeminio vandens telkinių nuosavybės teise ar kitaip valdomais ir (arba) naudojamais įrenginiais išgaunamas ir naudojamas asmeninėms, šeimos, namų ūkio reikmėms arba ūkinei komercinei veiklai vykdyti. Pažymėtina, kad individualiai išgautas geriamasis vanduo negali būti skiriamas viešosioms geriamojo vandens tiekimo paslaugoms teikti. Ir (arba) individualiai tvarkomos nuotekos (Įstatymo 3 str. 19 ir 20 d.).

Vadovaujantis Įstatymo nuostatomis savivaldybės viešojo geriamojo vandens tiekimo teritorijoje geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugas gali teikti tiek viešasis geriamojo vandens tiekėjas, tiek kitas (neviešasis) geriamojo vandens tiekėjas, tačiau (neviešasis) geriamojo vandens tiekėjas tik tuo atveju, jeigu tiekė geriamąjį vandenį ir (arba) teikė nuotekų tvarkymo (išskyrus paviršines nuotekas) paslaugas iki viešojo geriamojo vandens tiekimo teritorijos nustatymo, jo tiekiamas geriamasis vanduo ir (arba) teikiamos nuotekų tvarkymo paslaugos atitinka teisės aktų reikalavimus ir jis turi geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo licenciją.

Pažymėtina, kad tiek viešieji geriamojo vandens tiekėjai, tiek kiti (neviešieji) geriamojo vandens tiekėjai turi turėti geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo licenciją, išduotą Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos¹ (toliau – Taryba) (Įstatymo 27 str.) ir jų teikiamų paslaugų kainos privalo būti suderintos su Taryba bei patvirtintos savivaldybių tarybų (Įstatymo 34 str. 9 d.).

Licencijavimas

Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugas gali teikti asmenys, kurie turi šių paslaugų teikimo licenciją. Licencijų išdavimas ir jų kontrolė pavesta Tarybai. Įstatymas, reglamentuojantis geriamojo vandens tiekimo licencijavimą, nustato geriamojo vandens tiekimo licencijos išdavimo, keitimo, licencijų išspėjimo apie galimą licencijos galiojimo panaikinimą, licencijų galiojimo sustabdymo, galiojimo panaikinimo pagrindus (Įstatymo 27 – 30 str.).

Dėl licencijos galiojimo sustabdymo *iš pradžių gaunamas išspėjimas* ir paskiriama 30 dienų, per kurias turi būti pašalintos išspėjime nurodytos aplinkybės arba pažeidimai, arba dėl objektyvių priežasčių gali būti nustatytas kitas terminas.

Licencija sustabdoma kai:

- 1) paaiškėja, kad geriamojo vandens tiekėjas Tarybai pateikė neteisingus duomenis;
- 2) nustatoma, kad geriamojo vandens tiekėjas pažeidė Įstatyme įtvirtintas geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo licencijuojamos veiklos sąlygas;
- 3) geriamojo vandens tiekėjas nebeatitinka reikalavimų, taikomų geriamojo vandens tiekėjui, norint gauti licenciją.

Taryba gali priimti sprendimą sustabdyti licencijos galiojimą, tačiau ne ilgesniam kaip vienu metų laikotarpiui, jeigu geriamojo vandens tiekėjas buvo išpėtas apie galimą licencijos galiojimo sustabdymą ir per išspėjime nurodytą terminą geriamojo vandens tiekėjas nepašalina išspėjime nurodytų aplinkybių ir (arba) pažeidimų.

Licencijos galiojimo sustabdymas panaikinamas kai pateikiami dokumentai, įrodantys, kad licencijuojamos veiklos sąlygų pažeidimai pašalinti.

Taryba taip pat turi teisę nestabdyti licencijos galiojimo ir apsiriboti rašytine pastaba, jei licencijuojamos veiklos sąlygų pažeidimas nepadarė esminės žalos arba padaryta žala labai nežymi ir pažeidimu nepadaryta esminės žalos žmonių sveikatai ir aplinkai arba padaryta žala labai nežymi ir geriamojo vandens tiekėjas nutraukė įstatymo nuostatas pažeidžiančius veiksmus, likvidavo padarinius ir atlygino žalą.

Licencija panaikinama šiais atvejais:

- 1) geriamojo vandens tiekėjo prašymu;

¹ Vyriausybės 2019 m. kovo 6 d. nutarimu Nr. 221 „Dėl sutikimo reorganizuoti Valstybinę energetikos inspekciją prie Energetikos ministerijos“, Valstybinė energetikos inspekcija prie Energetikos ministerijos reorganizuota jungimo būdu ir prijungta prie Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos, kurios pavadinimas nuo 2019 m. liepos 1 d. – Valstybinė energetikos reguliavimo taryba

2) kai geriamojo vandens tiekėjas, kurio licencijos galiojimas sustabdytas, nepašalina pažeidimų per Tarybos nustatytą terminą sustabdžius licencijos galiojimą;

3) kai licencijos galiojimas yra sustabdytas, o geriamojo vandens tiekėjas verčiasi licencijuojama veikla;

4) kai geriamojo vandens tiekėjas įgyja likviduojamo juridinio asmens statusą.

Garantinis geriamojo vandens tiekimas ir nuotekų tvarkymas

Viešajam geriamojo vandens tiekėjui sustabdžius ar panaikinus veiklos licencijos galiojimą, garantinį geriamojo vandens tiekimą ir nuotekų tvarkymą savivaldybės teritorijoje vykdo garantinis geriamojo vandens tiekėjas (savivaldybės institucija) iki kol bus paskirtas kitas viešasis geriamojo vandens tiekėjas, tačiau ne ilgiau kaip vienus metus, su galimybe pratęsti garantinio geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo laikotarpį dar vieniems metams apie tai informavus Aplinkos ministeriją, Tarybą, Valstybinę maisto ir veterinarijos tarnybą, Valstybinę vartotojų teisių apsaugos tarnybą ir nurodžius priežastis.

Garantinio geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo paslaugų kainą (toliau – garantinė paslaugų kaina) nustato savivaldybės taryba. Garantinio geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo vykdymo tvarkos ir sąlygų apraše nustatyta tvarka. Garantinė paslaugų kaina turi būti pagrįsta būtinosiomis sąnaudomis, susijusiomis su viešojo geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo veikla, atsižvelgiant į protingumo kriterijų atitinkančią investicijų grąžą ir turi būti užtikrinamas sąnaudų susigrąžinimo ir „teršėjas moka“ principai (Įstatymo 15 str., 17 str. 1 d., 33 str. 1 d.).

Dėl netesybų, abonentų ir geriamojo vandens tiekėjo ir nuotekų tvarkytojo pareigų

Įstatyme (32 str. 3 d.) numatyta, kad atsakomybė už įsipareigojimų nevykdymą (įskaitant netesybas) reglamentuota Geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo viešosios sutarties standartinėse sąlygose² (toliau – Sutarties standartinės sąlygos) įtvirtinta netesybų apskaičiavimo tvarka. Pažymėtina, kad šiuo metu teisės aktuose nustatyta netesybų taikymo tvarka neužtikrina geriamojo vandens tiekėjo ir paviršinių nuotekų tvarkytojų patiriamų nuostolių padengimo ir taršos prevencijos.

Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros naudojimas ir perėmimas

Pagal Įstatymo nuostatas, geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūra, skirta viešajam geriamojo vandens tiekimui ir nuotekų tvarkymui, nuosavybės teise turi priklausyti savivaldybei arba viešajam geriamojo vandens tiekėjui, išskyrus šiuos atvejus (Įstatymo 16 str. 4 d.):

- kai infrastruktūra, nuosavybės teise priklauso kitiems asmenims ir yra reikalinga bei tinkama viešajam geriamojo vandens tiekimui ir (arba) nuotekų tvarkymui, turi būti savivaldybės institucijos iniciatyva perduodama savivaldybei arba viešajam geriamojo vandens tiekėjui vadovaujantis Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros objektų išpirkimo tvarkos apraše³ nustatyta tvarka. Jeigu dėl geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros išpirkimo ir perdavimo savivaldybės arba viešojo geriamojo vandens tiekėjo nuosavybėn susitarti nepavyksta, savivaldybės institucijos iniciatyva turi būti sudaromos sutartys dėl geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo infrastruktūros naudojimo (nuomos, panaudos, jungtinės veiklos) ir geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo paslaugų teikimo (Įstatymo 16 str. 6 d.);

- kai dėl infrastruktūros perdavimo ir (arba) jos naudojimo sąlygų susitarti nepavyksta, geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros naudojimo sąlygas ir tvarką nustato teismas (Įstatymo 16 str. 8 d.).

Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros objektų išpirkimo tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. sausio 29 d. nutarimu Nr. 88 „Dėl

² Vyriausybės 2007 m. sausio 31 d. nutarimas Nr.126 „Dėl Geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo viešosios sutarties standartinių sąlygų aprašo patvirtinimo“.

³ Vyriausybės 2007 m. sausio 29 d. nutarimas Nr. 88 „Dėl Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros išpirkimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros objektų išpirkimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, numatyti infrastruktūros objekto tinkamumo kriterijai (6 p.):

- infrastruktūros objektas ir teisė į jį yra registruoti Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto registre;

- infrastruktūros objekto techninė būklė atitinka Lietuvos Respublikos statybos įstatyme, statybos techniniame reglamente STR 2.02.04:2004 „Vandens ėmimas, vandenruoša. Pagrindinės nuostatos“, patvirtintame Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. kovo 31 d. įsakymu Nr. D1-156 „Dėl statybos techninio reglamento STR 2.02.04:2004 „Vandens ėmimas, vandenruoša. Pagrindinės nuostatos“ patvirtinimo“, statybos techniniame reglamente STR 2.02.05:2004 „Nuotekų valyklos. Pagrindinės nuostatos“, patvirtintame Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. liepos 8 d. įsakymu Nr. D1-376 „Dėl statybos techninio reglamento STR.02.05:2004 „Nuotekų valyklos. Pagrindinės nuostatos“ patvirtinimo“, statybos techniniame reglamente STR 2.07.01:2003 „Vandentiekis ir nuotekų šalintuvas. Pastato inžinerinės sistemos. Lauko inžineriniai tinklai“, patvirtintame Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. liepos 21 d. įsakymu Nr. 390 „Dėl statybos techninio reglamento STR. 207.01:2003 „Vandentiekis ir nuotekų šalintuvas. Pastato inžinerinės sistemos. Lauko inžineriniai tinklai“ patvirtinimo“, nustatytus reikalavimus;

- infrastruktūros objektas yra prijungtas prie savivaldybei ar viešajam geriamojo vandens tiekėjui, paviršinių nuotekų tvarkytojui nuosavybės teise priklausančios geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo ir (ar) paviršinių nuotekų tvarkymo infrastruktūros;

ir infrastruktūros objekto reikalingumo kriterijai (7 p.):

- infrastruktūros objektas yra savivaldybių viešosiose geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo teritorijose, nustatytose pagal Lietuvos Respublikos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo 12 straipsnio nuostatas;

- viešasis geriamojo vandens tiekėjas, paviršinių nuotekų tvarkytojas įvertina infrastruktūros objekto išpirkimo įtaką geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo, paviršinių nuotekų tvarkymo paslaugų teikimo kainos didėjimui / mažėjimui (tai yra įvertina, ar viešojoje geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo teritorijoje ekonomiškiau paslaugą teikti išperkama infrastruktūra, ar reikėtų įrengti individualius ar grupinius geriamojo vandens tiekimo ir (ar) nuotekų, paviršinių nuotekų tvarkymo įrenginius (objektus).

Pažymėtina, kad minėto teisės akto 8 punkte numatyta, kad „infrastruktūros objektas išperkamas, jeigu atitinka Aprašo 7 punkte nustatytus (abu) reikalingumo kriterijus ir bent vieną Aprašo 6 punkte nurodytą tinkamumo kriterijų. Jeigu juridinis asmuo negauna geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo licencijos ir todėl abonentai ir (ar) vartotojai neturi kitokios galimybės būti aprūpinti geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo paslaugomis, geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo infrastruktūros objektų išpirkimas ir perdavimas vykdomi Apraše nustatyta tvarka, neatsižvelgiant į Aprašo 6 punkte ir 7.2 papunktyje įtvirtintus reikalingumo ir tinkamumo kriterijus“.

Veiklos planai

Įstatyme numatyta, kad geriamojo vandens tiekėjai, paviršinių nuotekų tvarkytojai sąnaudas ir pajamas planuoja pagal patvirtintus geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros planus ir geriamojo vandens tiekėjų, paviršinių nuotekų tvarkytojų veiklos planus, parengtus pagal Geriamojo vandens tiekėjų ir nuotekų tvarkytojų veiklos planų rengimo taisykles⁴. Geriamojo vandens tiekėjų, paviršinių nuotekų tvarkytojų veiklos planai rengiami ne trumpesniai kaip 3 metų laikotarpiui ir tvirtinami savivaldybės tarybos. Geriamojo vandens tiekėjų ir nuotekų tvarkytojų veiklos planų rengimo taisyklių 9 punkte numatyta, kad „<...> Kai geriamojo vandens tiekėjas ir nuotekų tvarkytojas vykdo geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo veiklą keliuose savivaldybėse, parengtas veiklos projektas teikiamas derinti atskiriems savivaldybių administracijų direktoriams ar jų įgaliotiems asmenims“. Vadovaujantis minėto teisės akto 16 punktu „veiklos plano pakeitimai derinami ir tvirtinami ta pačia tvarka kaip veiklos planas“.

⁴ Aplinkos ministro 2015 m. sausio 8 d. įsakymas Nr. D1-11 „Dėl Geriamojo vandens tiekėjų ir nuotekų tvarkytojų veiklos planų rengimo taisyklių patvirtinimo“.

Mėginių paėmimo tvarka

Šiuo metu Sutarties standartinių sąlygų 65.13 papunktyje numatyta, kad abonentas geriamojo vandens tiekėjui ir nuotekų tvarkytojui privalo sudaryti sąlygas paaimti išleidžiamų nuotekų mėginius *tik abonto darbo metu ir tik sutartyje suderintoje mėginių paėmimo vietoje*. Pastebėtina, kad toks teisinis reguliavimas leidžia abonentui piktnaudžiauti, nes praktikoje taršias nuotekas sukuriantys abonentai dažnu atveju nuotekų išleidimus į miesto centralizuotą nuotekų tvarkymo infrastruktūrą vykdo ne darbo metu, o geriamojo vandens tiekėjui, nustačius neteisėtus nuotekų išvadus ar kitus įrenginius, kuriais abonto nuotekos patenka į geriamojo vandens tiekėjo infrastruktūrą, jo galimybės imti nuotekų mėginius iš vietų, nenurodytų sutartyje ir nedarbo metu yra neįmanomos.

Dėl paviršinių nuotekų kiekio apskaičiavimo tvarkos ir patikrinimo akte nurodomos informacijos

Įstatymo 16 straipsnio 20 dalyje įtvirtinta, kad suvartoto geriamojo vandens ir išleistų nuotekų kiekis nustatomas ir nuostoliai išieškomi Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros naudojimo ir priežiūros taisyklėse ir Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse nustatyta tvarka. Atsižvelgiant į tai, toks reglamentavimas sukelia dviprasmybes. Toje pačioje dalyje numatyta, kad geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros priežiūros metu nustačius, kad geriamojo vandens ir (ar) nuotekų apskaitos prietaisas sugadintas, pažeistas, nustatyti požymiai, kad buvo naudojamos mechaninės ar kitos priemonės siekiant sumažinti apskaitos prietaiso rodmenis, arba kad fizinis ar juridinis asmuo savavališkai prijungė nuosavybės teise ar bendrosios dalinės nuosavybės teise priklausančias ar kitaip valdomas ir (arba) naudojamas geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų išleidimo komunikacijas, geriamojo vandens naudojimo ir (arba) nuotekų tvarkymo įrenginius, geriamojo vandens tiekėjo įgaliotas atstovas surašydamas pažeidimą turi nurodyti ir apskaičiuotą geriamojo vandens ir išleistų nuotekų kiekį, tačiau praktikoje geriamojo vandens tiekėjo darbuotojas įvykio vietoje neturi galimybės tiksliai ir teisingai, pagal nustatytus pažeidimo laikotarpį ir kitus duomenis, taikyti teisės akte nustatytą formulę, apskaičiuoti laikotarpį sekundžių tikslumu, be to, pagal teismų suformuotą praktiką, patikrinimo akte nenurodžius apskaičiuoto geriamojo vandens ir (ar) išleistų nuotekų kiekio, geriamojo vandens tiekėjo surašyti aktai teismų pripažįstami tinkamai surašytais ir be šių duomenų.

Atsiskaitymo už patiektą geriamąjį vandenį ir suteiktas nuotekų tvarkymo paslaugas tvarka

Įstatymo 36 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad abonentai ir vartotojai už geriamojo vandens tiekėjo ir nuotekų tvarkytojo patiektą geriamąjį vandenį atsiskaito pagal pirkimo ir pardavimo vietoje (geriamojo vandens apskaitos mazguose) įrengtų geriamojo vandens apskaitos prietaisų rodmenis, jeigu sutartis nenustato ko kita. Įstatyme numatyta, kad Taryba tvirtina Geriamojo vandens apskaitos prietaisų įsigijimo, įrengimo ir eksploatavimo užmokesčio apskaičiavimo metodiką ir prižiūri, kaip ji taikoma (9str. 18 p.), o savivaldybių tarybos, vadovaudamosi Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos nustatyta Geriamojo vandens apskaitos prietaisų įsigijimo, įrengimo, eksploatavimo užmokesčio apskaičiavimo metodika, tvirtina geriamojo vandens apskaitos prietaisų įsigijimo, įrengimo, eksploatavimo užmokestį (10 str. 10 p.).

Įstatymo 36 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta, kad daugiabučio namo butų ir kitų patalpų savininkai turi teisę pirkimo ir pardavimo vietą pasirinkti įvade, *sudarydami rašytinį visų savininkų*, kuriems geriamasis vanduo tiekiamas iš to įvado, susitarimą ir tai numatydami sutartyse su geriamojo vandens tiekėju ir nuotekų tvarkytoju. Tokiu atveju daugiabučio namo butų ir kitų patalpų savininkai bendru rašytiniu susitarimu nusprendžia, kaip bus nustatomas kiekvieno vartotojo suvartoto geriamojo vandens kiekis, įskaitant skirtumą, nurodytą šio straipsnio 5 dalyje, kai pasirenkamas sprendimas atsiskaityti pagal įvade įrengto geriamojo vandens apskaitos prietaiso rodmenis, ir apie šį sprendimą praneša raštu geriamojo vandens tiekėjui ir nuotekų tvarkytojui.

Kainodaros reglamentavimas

Geriamojo vandens tiekėjai, vadovaudamiesi Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų kainų nustatymo metodika, parengia ir, suderinę su Taryba teikia savivaldybių taryboms tvirtinti geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų bazinių kainų projektą. Kartu su teikiama derinti kainų projektais geriamojo vandens tiekėjai, teikia kainų projektų pagrindimą ir įmonės veiklos planus (Įstatymo 34 str. 4 d.).

Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų bazinės kainos, paviršinių nuotekų tvarkymo paslaugų bazinės kainos nustatomos trejų metų reguliavimo laikotarpiui (Įstatymo 34 str. 6 d.), tačiau kiekvienais metais perskaičiuojamos (Įstatymo 34 str. 12 d.).

Tarybai pavesta kontroliuoti, ar savivaldybių tarybų nustatytos ir geriamojo vandens tiekėjų taikomos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų kainos, nustatytos pagal Tarybos patvirtintą Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo metodiką ir Įstatyme nustatytus kainų nustatymo principus, taip pat, ar kainos padengia geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų teikimo ir kitas susijusias būtinąsias sąnaudas. Jeigu savivaldybių tarybos nustato kitokias kainas, negu geriamojo vandens tiekėjai suderino su Taryba, pastaroji turi teisę pareikalauti, kad savivaldybės pateiktų nustatytų geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų kainų apskaičiavimus. Nustačiusi, kad savivaldybių tarybų nustatytos kainos neatitinka metodikos arba yra nustatytos pažeidžiant Įstatyme nustatytus kainų nustatymo principus, arba nepadengia geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų teikimo ir kitų susijusių būtinųjų sąnaudų, Taryba turi teisę pareikalauti, kad savivaldybių tarybos kainų nustatymo pažeidimus per 2 mėnesius pašalintų arba pateiktų derinti naujas kainas. Taryba turi teisę savo sprendimu vienašališkai nustatyti geriamojo vandens tiekėjui paslaugų kainas, kai savivaldybių tarybos nepašalina kainų nustatymo pažeidimų ilgiau kaip per 1 mėnesį nuo Tarybos priimto sprendimo, kad tokie pažeidimai padaryti, įsigaliojimo (Įstatymo 34 str. 15, 16 d.)

Įstatyme įtvirtinta, kad geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų kainos turi padengti būtinąsias sąnaudas (užtikrinti sąnaudų susigrąžinimo principą), reikalingas geriamajam vandeniui tiekti ir (ar) nuotekų tvarkymo paslaugoms teikti, užtikrinti ilgalaikį geriamojo vandens tiekimui ir nuotekų tvarkymui skirtos infrastruktūros eksploatavimą, atnaujinimą ir plėtrą, sudaryti abonentams ir vartotojams priimtinas sąlygas naudotis geriamuoju vandeniu ir gauti tinkamos kokybės nuotekų tvarkymo paslaugas, taip pat mažinti aplinkos taršą ir racionaliai naudoti vandens išteklius (Įstatymo 17 str.).

Nuotekų transportavimas

Nuotekų transportavimo paslaugas gali teikti geriamojo vandens tiekėjai ir nuotekų tvarkytojai ir kiti asmenys, kurie turi nuosavybės teisę ar teisėtai valdo nuotekoms transportuoti reikalingus įrenginius ir transportą (Įstatymo 21 str. 1 d.)

Vietos savivaldos įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 37 punkte numatyta, kad išimtinė savivaldybės tarybos kompetencija yra kainų ir tarifų už savivaldybės valdomų įmonių, biudžetinių ir viešųjų įstaigų (kurių savininkė yra savivaldybė) teikiamas atlygintinas viešąsias paslaugas ir keleivių vežimą vietiniais maršrutais nustatymas, centralizuotai tiekiamos šilumos, šalto ir karšto vandens kainų nustatymas (tvirtinimas) įstatymų nustatyta tvarka, vietinių rinkliavų, įmokų ir mokesčių tarifų nustatymas įstatymų nustatyta tvarka.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Sąvokos

Siekiant užtikrinti nuoseklesnį reglamentavimą, Įstatymo projektas papildomas naujomis sąvokomis: „*Individualiojo nuotekų tvarkymo įrenginiai (sistemos)*“, „*Nuotekų tvarkymo informacinė sistema*“, „*Pastatų vidaus vandentiekio sistema*“, „*Pažeidžiamos ir marginalizuotos grupės*“, „*Teršiančioji medžiaga*“, „*Teršėjas*“, „*Ūmi tarša*“. Sąvokos pateiktos derinimui Valstybinei lietuvių kalbos komisijai. Vietos savivaldos įstatymo projekte naujų sąvokų nenustatoma.

Geriamojo vandens direktyvos nuostatų perkėlimas

2020 m. gruodžio 16 d. nauja redakcija išdėstytos Geriamojo vandens direktyvos tikslai yra apsaugoti žmonių sveikatą nuo neigiamo poveikio, kylančio dėl bet kokio žmonėms vartoti skirto vandens užterštumo, užtikrinant, kad tas vanduo būtų sveikas ir švarus, ir pagerinti prieigą prie žmonėms vartoti skirto vandens.

Pagal Geriamojo vandens direktyvos nuostatas, valstybės narės gali netaikyti šios direktyvos „žmonėms vartoti skirtam vandeniui iš individualios vandens tiekimo sistemos, tiekiančios vidutiniškai mažiau nei 10 m³ vandens per dieną arba aprūpinančios vandeniu mažiau nei 50 asmenų,

išskyrus atvejus, jei vandens tiekimas yra komercinės arba viešosios veiklos dalis”. Pažymėtina, kad pagal Įstatymo ir Įstatymo projekto nuostatas, „*Geriamojo vandens tiekimas* – geriamojo vandens tiekėjo ir nuotekų tvarkytojo, viešojo geriamojo vandens tiekėjo ir nuotekų tvarkytojo, regioninio viešojo vandens tiekėjo ir nuotekų tvarkytojo vykdoma ūkinė komercinė veikla, apimanti technines, organizacines ir ekonomines priemones, reikalingas geriamajam vandeniui išgauti, ruošti, pristatyti ir parduoti abonentams ir (arba) vartotojams.“. Atsižvelgiant į tai Įstatymo projekte (3 str. 20 d.) patikslinta sąvoka „*Individualus apsirūpinimas geriamuoju vandeniu* – geriamojo vandens išgavimas iš požeminio vandens telkinių nuosavybės teise ar kitaip valdomais ir (arba) naudojamais įrenginiais, kai per parą išgaunama mažiau nei 10 m³ geriamojo vandens arba geriamuoju vandeniu aprūpinama mažiau kaip 50 asmenų, o išgautas vanduo nenaudojamas pardavimui arba viešajam geriamojo vandens tiekimui.“

Geriamojo vandens direktyvoje įtvirtinta pareiga imtis priemonių, kad pagerinti arba išlaikyti prieigą prie žmonėms vartoti skirto vandens visiems gyventojams. Atsižvelgiant į tai, patikslinamas Įstatymo projekto tikslas ir numatoma, kad būtų „sudarytos sąlygos visiems fiziniams ir juridiniams asmenims gauti saugos ir kokybės reikalavimus atitinkantį geriamąjį vandenį ir nuotekų tvarkymo paslaugas arba turėti galimybę individualiai apsirūpinti geriamuoju vandeniu ir (arba) individualiai tvarkyti nuotekas.“ Pažymėtina, kad galiojančiame Įstatymo 12 straipsnyje numatyta, kad „savivaldybių institucijos turi siekti, kad pagal geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros planus visi savivaldybės gyventojai gautų saugos ir kokybės reikalavimus atitinkantį geriamąjį vandenį ir nuotekų tvarkymo paslaugas arba turėtų galimybę individualiai apsirūpinti geriamuoju vandeniu ir (arba) individualiai tvarkyti nuotekas.“, todėl savivaldybės jau dabar įpareigos užtikrinti prieigą prie vandens, tačiau Įstatymo projektas (3 str. 39 str.) papildomas sąvoka „*Pažeidžiamos ir marginalizuotos grupės* – žmonės, kurie bėga nuo karinių konfliktų ar persekiojimo, neturi gyvenamos vietos (pvz. pabėgėliai, benamiai).“ ir numatomos papildomos pareigos savivaldybėms (Įstatymo projekto 10 str. 2 d. 15 p.) užtikrinti pažeidžiamoms ir marginalizuotoms grupėms prieigą prie geriamojo vandens; kai nėra galimybės gauti geriamąjį vandenį centralizuota geriamojo vandens tiekimo sistema, užtikrinti geriamojo vandens apsirūpinimą iš alternatyvaus šaltinio (autocisternos, vandens kolonėlės).

Geriamojo vandens direktyvos 16 straipsnio 2 dalyje numatoma, kad siekiant skatinti naudoti vandentiekio vandenį, valstybės narės turi užtikrinti, kad viešosiose erdvėse būtų įrengta lauko ir vidaus įranga, tačiau tik tokiu atveju, kai techniškai įmanoma ir atsižvelgus į konkrečias vietos sąlygas, kaip klimatas ir geografinė. Atsižvelgiant į tai, ir į tai, kad savivaldybės organizuoja geriamojo vandens tiekimą (Įstatymo 10 str. 11 p.) ir administracijų direktoriai ar jų įgalioti asmenys koordinuoja ir prižiūri geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo, paviršinių nuotekų tvarkymo paslaugų teikimą savivaldybės teritorijoje (Įstatymo 10 str. 14 p.), siūloma Įstatymo projektu nustatyti, kad savivaldybių vykdomoji institucija užtikrintų, kad viešosiose erdvėse būtų sudarytos galimybės gauti geriamojo vandens (10 str. 2 d. 14 p.).

Geriamojo vandens direktyva įpareigoja sukurti visos geriamojo vandens tiekimo grandinės integruotą *kokybės valdymo sistemą* – nuo vandens baseino, gavybos, valymo, saugojimo ir paskirstymo iki atitikties vietos, t. y. nuo šaltinio iki čiaupo. Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projekte (20 str. 2 d. 16 p.) įtvirtinama geriamojo vandens tiekėjui pareiga vykdyti vandens tiekimo sistemos rizikos vertinimą ir rizikos valdymą vadovaujantis Vandens tiekimo sistemos rizikos vertinimo ir rizikos valdymo taisyklėse nustatyta tvarka. Minėtos taisyklės bus reglamentuotos dviejų institucijų: sveikatos apsaugos ir aplinkos ministrų. Pažymėtina, kad rizikos vertinimas ir valdymas apims baseinų rizikos vertinimą ir rizikos vertinimą (direktyvos 8 straipsnis), vandens gavybos, ruošimo, laikymo ir paskirstymo iki tiekimo vietos (direktyvos 9 straipsnis) ir pastatų vidaus vandentiekio sistemų rizikos vertinimą (pagal direktyvos 10 straipsnį). Geriamojo vandens direktyvoje numatyta, kad nustatytų vandens kokybės parametrų verčių, būtina laikytis toje vietoje, kurioje vanduo teka iš vandentiekio čiaupų, paprastai naudojamų žmonėms vartoti skirtam vandeniui, tačiau žmonėms vartoti skirto vandens kokybei įtakos gali turėti pastatų vidaus vandentiekio sistemos. Kadangi vienašalė pareiga vykdyti visų privačių ar viešų patalpų stebėseną pareikalautų nepagrįstai didelių išlaidų, minėtoje direktyvoje numatyta, kad vykdant vidaus paskirstymo sistemų rizikos vertinimą,

didžiausias dėmesys, turėtų būti teikiamas valstybių narių nustatytų prioritetinių patalpų rizikos vertinimui (*Legionella* bakterijos ir švinas). Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projektu siūloma numatyti, kad geriamojo vandens tiekėjas turėtų teisę vykdyti pastatų vidaus vandentiekio sistemų rizikos vertinimą (už papildomą mokestį), tačiau iš tiesų viešųjų ir privačių patalpų savininkai atsakingi už pastatų vidaus vandentiekio sistemos rizikos vertinimą.

Įvertinant tai, kad geriamojo vandens tiekėjo tiekiamo geriamojo vandens kokybei gali turėti įtaką pastatų vidaus vandentiekis, už kurio priežiūrą atsakingi pastatų savininkai, siekiant stebėti geriamojo vandens kokybę, Įstatymo projekte (20 str. 2 d. 14 p.) numatoma geriamojo vandens tiekėjui pareiga daugiabučio namo įvade, pastato vidaus vandentiekio sistemoje, įrengti geriamojo vandens mėginių paėmimo vietą, skirtą geriamojo vandens kokybės kontrolei, kad būtų galima įvertinti geriamojo vandens saugą ir kokybę ties tiekimo vartojimo riba ir atitikties vieta (vartotojo čiaupe).

Atsižvelgiant į tai, kad Geriamojo vandens direktyva įpareigoja valstybės nares atlikti vandens nuotėkių savo teritorijoje lygio vertinimą naudojant infrastruktūros nuotėkio indeksą arba kitą tinkamą metodą ir įvertinat tai, kad Tarybos⁵ vienas iš veiklos tikslų yra pagal kompetenciją atlikti geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo veiklos vykdymo priežiūrą ir kontrolę, Įstatymo projekte siūloma pavesti Tarybai vertinti geriamojo vandens tiekėjų ir nuotekų tvarkytojų geriamojo vandens nuostolius (Įstatymo projekto 19 str. 18 p.).

Siekiant tinkamai perkelti Geriamojo vandens direktyvos nuostatas, kurios numato, kad vartotojai turi turėti galimybę susipažinti su monitoringo programų rezultatais; informacija apie taikomus vandens valymo ir dezinfekavimo būdus; informacija apie sveikatai aktualių parametruų verčių viršijimą; atitinkama informacija apie vandens tiekimo sistemos rizikos vertinimą ir rizikos valdymą; rekomendacijomis, kaip sumažinti vandens suvartojimą ir išvengti stovinčio vandens keliamos rizikos sveikatai; informacija apie rodiklius, pavyzdžiui, geležies kiekį, kietumą, mineralinių medžiagų kiekį ir kt., kurie dažnai daro įtaką vartotojų nuomonei apie vandentiekio vandenį, Įstatymo projektas papildomas naujomis nuostatomis, kad informacija apie geriamojo vandens tiekėją ir nuotekų tvarkytoją, paviršinių nuotekų tvarkytoją, tiekiamo geriamojo vandens ir teikiamų nuotekų tvarkymo paslaugų kokybę, geriamojo vandens saugą ir kokybę, taikomus geriamojo vandens valymo ir dezinfekavimo būdus, paviršinių nuotekų tvarkymą, paslaugų teikimo sąlygas ir numatomus sutarčių sąlygų pakeitimus, sistemų eksploatavimą, modernizavimą, plėtrą, renovaciją, investicijas į sistemos plėtrą ir renovaciją, paslaugų kainas ir tarifus, jų struktūrą ir informacija, nustatyta Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų kokybės reikalavimuose, būtų vieša, skelbiama geriamojo vandens tiekėjų ir nuotekų tvarkytojų, paviršinių nuotekų tvarkytojų interneto svetainėse (Įstatymo projekto 38 str.). Sumažinant savivaldybės administracinę naštą Įstatymo projektu atsisakoma, kad minėta informacija būtų skelbiama ir savivaldybės interneto svetainėje. Numatoma papildoma pareiga geriamojo vandens tiekėjui savo interneto svetainėje pateikti rekomendacijas, kaip sumažinti geriamojo vandens suvartojimą ir išvengti stovinčio geriamojo vandens keliamos rizikos sveikatai (Įstatymo projekto 20 str. 2 d. 18 p.).

Geriamojo vandens direktyvos 18 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad, „[j]ei įmanoma, pirmoje pastraipoje nurodytiems duomenų rinkiniams parengti naudojamosi erdvinių duomenų paslaugomis, kaip apibrėžta Direktyvos [2007/2/EB](#) 3 straipsnio 4 punkte“. Europos Komisijos pradėta Europos Sąjungos teisės pažeidimo procedūra Nr. 2019/2026 dėl 2007 m. kovo 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos [2007/2/EB](#), sukuriančios Europos Bendrijos erdvinės informacijos infrastruktūrą (INSPIRE) (toliau – Direktyva [2007/2/EB](#)), ir su ja susijusių Europos Sąjungos teisės aktų įgyvendinimo Lietuvos Respublikoje, parodė, kad nėra aišku, kaip turi būti nustatomi ir tvarkomi geriamojo vandens tiekimo teritorijų erdviniai duomenys. Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba pažymi, kad pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. spalio 13 d. nutarimą Nr. 1460 „Dėl Lietuvos erdvinės informacijos infrastruktūros erdvininių duomenų temų patvirtinimo“, kuris įgyvendina Direktyvos [2007/2/EB](#) nuostatas, nėra aišku, kas atsakingas už vandens tiekimo teritorijų nustatymą ir tvarkymą. Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projektas papildytas naujomis pareigomis

⁵ Vyriausybės 2002 m. lapkričio 7 d. nutarimas Nr. 1747 „Dėl Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos nuostatų patvirtinimo“

taikomomis geriamojo vandens tiekėjui, t. y. tvarkyti vandens tiekimo teritorijų erdvinis duomenis (20 str. 2 d. 21 p.).

Taip pat Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad geriamojo vandens tiekėjas turi teisės aktų nustatyta tvarka informuoti Valstybinę maisto ir veterinarijos tarnybą ne tik apie visas jo valdomas vandenvietes, bet ir šių vandenviečių tiekiamu geriamuoju vandeniu aprūpinamas geriamojo vandens tiekimo teritorijas (20 str. 2. 10 p.). Sąvoka „vandens tiekimo teritorija“ paaiškinama Geriamojo vandens direktyvos 2 priedo 1 lentelės 1 pastaboje, kurioje nurodyta, kad „vandens tiekimo teritorija yra geografiškai apibrėžta teritorija, kurioje žmonėms vartoti skirtas vanduo tiekiamas iš vienos ar daugiau geriamojo vandens vandenviečių ir kurioje vandens kokybė gali būti laikoma beveik vienoda.“ Pažymėtina, kad šiuo metu Geriamojo vandens įstatymo 2 straipsnio 27 dalyje įtvirtinta, kad „Geriamojo vandens tiekimo objekto teritorija – geografiškai apibrėžta teritorija, kurioje žmonėms vartoti skirtas vanduo tiekiamas iš vienos ar daugiau geriamojo vandens vandenviečių ir kurioje vandens kokybė gali būti laikoma beveik vienoda.“

Pagal Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos pateiktą informaciją, vadovaujantis Direktyvos [2007/2/EB](#) nuostatomis, geriamojo vandens stebėsenos programos turi būti sudaromos atskiroms vandens tiekimo teritorijoms: minimalus atitikties stebėsenai skirtų mėginių ėmimo ir analizės dažnumas atskiroje vandens tiekimo teritorijoje nustatomas pagal šioje teritorijoje per dieną paskirstomo ar pagaminamo vandens tūrį. Taip pat pažymėtina, kad informacija apie geriamojo vandens stebėsenos rezultatus turi būti teikiama pagal atskiras vandens tiekimo teritorijas. Vandens tiekimo teritorijų erdviniai duomenys būtų reikalingi parengiant, o vėliau atnaujinant duomenų rinkinį, kuriame pateikiami geriamojo vandens stebėsenos rezultatai, naudojantis Direktyvos [2007/2/EB](#) 3 straipsnio 4 punkte apibrėžtomis erdvinio duomenų paslaugomis, kaip tai nustatyta Direktyvos [2007/2/EB](#) 18 straipsnio 1 dalyje.

Savivaldybės vykdomosios institucijos pareigos

Siekiant užtikrinti individualių nuotekų tvarkymo priežiūrą numatomos papildomos pareigos savivaldybėms, t. y. Įstatymo projekto 10 straipsnio 2 dalies 10 punkte numatyta, kad savivaldybių administracijų direktorių įgalioti asmenys atlieka patikrinimus:

- ar asmenys, individualiai tvarkantys nuotekas, turi sudarytą viešąją sutartį su geriamojo vandens tiekėju ir nuotekų tvarkytoju arba nuotekų transportavimo paslaugas teikiančiu asmeniu arba individualių nuotekų valymo ir (arba) kaupimo įrenginių priežiūrą vykdančiu asmeniu;
 - ar individualių nuotekų tvarkymo įrenginių priežiūra (eksploatacija) vykdoma Nuotekų tvarkymo reglamente, Nuotekų kaupimo rezervuarų ir septikų įrengimo, eksploatavimo ir kontrolės tvarkos ir Nuotekų valymo įrenginių taikymo reglamento nustatyta tvarka.
- Pažymėtina, kad aplinkos apsaugos pareigūnai ir toliau liks atsakingi už kontrolę dėl nuotekų taršos.

Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūra

Atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu ne visas vandentvarkos ūkyje naudojamas turtas įrašytas į vandens tiekimo įmonių balansus, kad savivaldybės savo balansuose iki šiol dar turi nemažai turto, kuris suteiktas naudotis geriamojo vandens tiekėjams, tačiau nėra visiškai perleistas, todėl geriamojo vandens tiekėjai negali kaupti lėšų to turto atstatymui, Įstatymo projektu 17 str. 4-5 d. siūlome nustatyti, kad geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūra, skirta viešajam geriamojo vandens tiekimui, nuosavybės teise turi priklausyti tik viešajam geriamojo vandens tiekėjui arba regioniniam viešajam geriamojo vandens tiekėjui, o paviršinių nuotekų tvarkymo infrastruktūra nuosavybės teise turi priklausyti paviršinių nuotekų tvarkytojui.

Įstatymo projektas (16 str. 11-12 d.) papildytas geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros, paviršinių nuotekų tvarkymo infrastruktūros tinkamumo ir reikalingumo kriterijais. Pažymėtina, kad šie kriterijai įtvirtinti Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros objektų išpirkimo tvarkos aprašo patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. sausio 29 d. nutarimu Nr. 88 „Dėl geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros objektų išpirkimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ 6-7 punktuose.

Licencijavimas

Šiuo metu nustatytos licencijuojamos veiklos sąlygos ir kriterijai bei jų vykdymo užtikrinimo tvarka neskatina įmonių veikti efektyviai. 2018 m. duomenimis šalies geriamojo vandens tiekimo

įmonių personalo sąnaudų dydis siekė 68,62 mln. Eur, t. y. daugiau kaip 40,9 proc. visų sąnaudų. 2017 m. 54 aglomeracijose nebuvo išvystyta reikiama nuotekų surinkimo infrastruktūra ir nesudarytos sąlygos gyventojams gauti nuotekų tvarkymo paslaugas. Tik 72 proc. surenkamų nuotekų išvaloma iki nustatytų reikalavimų, 89 geriamojo vandens tiekimo vandenvietės neatitinka nustatytų reikalavimų, 48 proc. įmonių dirba nuostolingai ir neturi skolinimosi galimybių, neinvestuoja į infrastruktūros išlaikymą ir plėtrą, veiklos efektyvumo didinimą.

Lietuvoje iki šiol dar nei karto nebuvo sustabdyta ar panaikinta geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo licencija. Pagal šiuo metu galiojantį reglamentavimą sustabdžius ar panaikinus licenciją garantinį geriamojo vandens tiekimą ir nuotekų tvarkymą turėtų užtikrinti savivaldybės administracijos direktorius. Iš esmės, įmonės valdymas liktų tose pačiose rankose, todėl situacija nepasikeistų. Abejotina, ar savivaldybės administracijos direktorius turėtų reikiamos kompetencijos, galimybių ir pajėgumų teikti geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugas.

Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projektas papildomas šiais naujais kriterijais, kurių neatitikus gaunamas išpėjimas apie licencijos panaikinimą, t. y.;

- kai nuotekų tvarkymo apskaitos metinėje ataskaitoje, teikiamoje aplinkos ministro nustatyta tvarka, nustatoma, kad viršijami taršos leidime ar taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidime nustatyti leistinos taršos (kiekio ir (ar) koncentracijos) normatyvai ir geriamojo vandens tiekėjas ir nuotekų tvarkytojas neturi patvirtinto taršos mažinimo plano, kurio investicinės priemonės įtrauktos į patvirtintą veiklos planą, kuriame numatytos pažeidimams pašalinti reikalingos investicijos ir terminai;

- pasibaigus nukrypti leidžiančios nuostatos (išlygos) terminui, geriamojo vandens kokybės rodikliai vis dar neatitinka teisės aktuose nustatytų reikalavimų ir veiklos plane nėra numatytų investicinių priemonių geriamojo vandens saugos ir kokybės rodiklių užtikrinimui (Įstatymo projekto 29 str.).

Įvertinant tai, kad geriamojo vandens tiekimas ir nuotekų tvarkymo paslaugų teikimas turi būti nepertraukiamas ir siekiant efektyvesnės geriamojo vandens tiekėjų veiklos kontrolės, Įstatymo projekte nebelieka nuostatų dėl licencijos galiojimo sustabdymo ir licencijos galiojimo sustabdymo panaikinimo. Įstatymo projekte siūloma nustatyti, kad kai geriamojo vandens tiekėjas, gavęs išpėjimą apie licencijos galiojimo panaikinimą, nepašalina pažeidimų per Tarybos nustatytą išpėjimo terminą (30 kalendorinių dienų, išskyrus atvejus, kai dėl objektyvių priežasčių aplinkybėms ir (arba) pažeidimams pašalinti reikia ilgesnio laikotarpio), licencija panaikinama.

Garantinis geriamojo vandens tiekimas ir nuotekų tvarkymas

Įstatymo projektu (15 str.) siūloma nustatyti, kad viešajam geriamojo vandens tiekėjui ir nuotekų tvarkytojui netekus licencijos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugas vykdytų garantinis geriamojo vandens tiekėjas iki tol kol jis bus paskirtas viešuoju geriamojo vandens tiekėju.

Taryba iki Įstatymo projekte įtvirtintos datos kiekviename regione (administracinis vienetas – apskritis) paskiria garantinį geriamojo vandens tiekėją. Taryba išrenka geriausius Įstatymo projekte nustatytus kriterijus turintį viešąjį geriamojo vandens tiekėją regione ir motyvuotu sprendimu paskiria jį garantiniu vandens tiekėju bei įpareigoja jį vykdyti garantinį geriamojo vandens tiekimą ir nuotekų tvarkymą to regiono savivaldybėse viešosiose geriamojo vandens tiekimo teritorijose. Įstatymo projekte (10 str. 5 p.) nustatyta, kad savivaldybės taryba priima sprendimą pritarti Tarybos sprendimui paskirti savivaldybės viešąjį geriamojo vandens tiekėją to regiono garantiniu vandens tiekėju prieš jam įsipareigojant vykdyti garantinį geriamojo vandens tiekimą ir nuotekų tvarkymą. Savivaldybių tarybos, kurių savininko teisės ir pareigos įgyvendina garantinis vandens tiekėjas, taip pat viešasis geriamojo vandens tiekėjas, kuriam panaikintas licencijos galiojimas, per 6 mėnesius nuo Tarybos sprendimo panaikinti licenciją įsigaliojimo, patvirtina valdomų įmonių reorganizavimo planą per vienerius metus jas jungti į regioninį geriamojo vandens tiekėją (Įstatymo projekto 15 str. 18 d.)

Garantinis vandens tiekėjas skiriamas ne ilgesniam nei 5 metų laikotarpiui. Taryba kiekvienais metais įvertina ar Tarybos sprendimu paskirtas garantinis vandens tiekėjas atitinka garantinio geriamojo vandens tiekėjui ir nuotekų tvarkytojui taikomus kriterijus, nustatytus šio straipsnio 11 dalyje.

Garantinis vandens tiekėjas gautų garantinio geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų kainą už šios paslaugos vykdymą, o garantinė paslaugų kaina būtų taikoma tik licenciją praradusio geriamojo vandens tiekėjo vartotojams ir abonentams. Garatinis vandens tiekėjas privalėtų atskirai tvarkyti su garantinio geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo veikla susijusią apskaitą.

Garatinis vandens tiekėjas turėtų užtikrinti nepertraukiamą geriamojo vandens tiekimą ir nuotekų tvarkymą, prižiūrėti garantinio geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo veiklos vykdymo metu naudojamą geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūrą, kitą valdomą turtą, reikalingą garantiniam geriamojo vandens tiekimui ir nuotekų tvarkymui, o geriamojo vandens tiekėjas, kuriam panaikinta licencija, turėtų pareigą sudaryti sąlygas paskirtam garantiniam vandens tiekėjui naudoti valdomą geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo infrastruktūrą (Įstatymo projekto 20 str. 2 d. 20 p.)

Garatinis vandens tiekėjas, vykdydamas garantinį geriamojo vandens tiekimą ir nuotekų tvarkymą, vadovaudamasis Garantinio aprašo nuostatomis perimtų teises ir pareigas, tiesiogiai susijusias su geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo veikla, pagal visas viešojo geriamojo vandens tiekėjo, kuriam panaikinta licencija, geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo viešąsias sutartis su abonentais ir vartotojais. Garantinio vandens tiekėjo perimtų viešųjų sutarčių teisės ir pareigos išlieka vartotojams ir abonentams. Garatinis vandens tiekėjas turėtų informuoti abonentus ir vartotojus apie pasikeitimus.

Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad regione esantys viešieji geriamojo vandens tiekėjai, Tarybos paskirtam garantiniam vandens tiekėjui, turėtų mokėti per metus, kas ketvirtį 2 procentus nuo praėjusių metų geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo veiklos pajamų, bet ne daugiau nei garantiniam vandens tiekėjui ir nuotekų tvarkytojui suskaičiuotas investicijų grąžos dydis, lygus 0,5 proc. vidutinės svertinės kapitalo kainos, geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų užtikrinimui.

Pažymėtina, kad garantinis geriamojo vandens tiekimas ir nuotekų tvarkymas nelicencijuojamas, tačiau turi būti užtikrintas nepertraukiamų geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų teikimas (Įstatymo projekto 24 str. 2 d.).

Susijus su garantinio geriamojo vandens tiekėjo parinkimu, numatoma papildoma pareiga Tarybai, t.y. skaičiuoti 2 procentų mokestį, kontroliuoti jo mokėjimą, ir šį mokestį pripažinti būtinosiomis sąnaudomis (9 str. 1 d. 21 p.),

Veiklos planai

Siekiant sumažinti geriamojo vandens tiekėjams ir nuotekų tvarkytojams, paviršinių nuotekų tvarkytojams administracinę naštą derinant veiklos planus, Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad geriamojo vandens tiekėjų ir nuotekų tvarkytojų, paviršinių nuotekų tvarkytojų veiklos planai rengiami ne trumpesniam kaip 3 metų laikotarpiui ir tvirtinami geriamojo vandens tiekėjo ir nuotekų tvarkytojo, paviršinių nuotekų tvarkytojo valdybos (jei valdyba nesudaroma – savivaldybės administracijos direktoriaus) (34 str. 4 d.).

Atsiskaitymo už patiektą geriamąjį vandenį ir suteiktas nuotekų tvarkymo paslaugas tvarka

Įstatymo projektas (36 str. 1 d.) papildytas nuostatomis, kad abonentai ir vartotojai už geriamojo vandens tiekėjo ir nuotekų tvarkytojo patiektą geriamąjį vandenį ir nuotekų tvarkymo paslaugas atsiskaito pagal pirkimo ir pardavimo vietoje (geriamojo vandens apskaitos mazguose) įrengtų geriamojo vandens apskaitos prietaisų ir *nuotekų apskaitos prietaisų (jeigu tokie įrengti, išskyrus, kai abonentai, savo lėšomis įsirengia teisės aktų reikalavimus atitinkančius nuotekų apskaitos prietaisus)* rodmenis, jeigu sutartis nenustato ko kita. Atitinkamai papildytas ir Įstatymo projektas, kad Taryba ne tik tvirtina Geriamojo vandens apskaitos prietaisų įsigijimo, įrengimo ir eksploatavimo užmokesčio apskaičiavimo metodiką ir tvirtina geriamojo vandens apskaitos prietaisų apskaitos prietaisų įsigijimo, įrengimo ir eksploatavimo užmokesčių, bet ir nuotekų tvarkymo apskaitos prietaisų. Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo projektu (Įstatymo projekto 34 str.) numatoma pareiga savo sprendimu vienašališkai nustatyti geriamojo vandens tiekėjui ir nuotekų tvarkytojui, paviršinių nuotekų tvarkytojui geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų kainas, paviršinių nuotekų tvarkymo paslaugų kainas, todėl ir tvirtinti geriamojo vandens apskaitos prietaisų ir nuotekų

tvarkymo apskaitos prietaisų įsigijimo, įrengimo ir eksploatavimo užmokestį siūloma nustatyti Tarybai.

Siekiant užtikrinti daugiabučio namo butų ir kitų patalpų savininkai sprendimo pasirinkimo teisę, Įstatymo projekte numatoma, kad daugiabučio namo butų ir kitų patalpų savininkai turi teisę Civilinio kodekso 4.85 straipsnyje nustatyta tvarka geriamojo vandens pirkimo ir pardavimo vietą pasirinkti įvade, sudarydami rašytinį savininkų, kuriems geriamasis vanduo tiekiamas iš to įvado, susitarimą ir tai numatydami sutartyse su geriamojo vandens tiekėju ir nuotekų tvarkytoju (Įstatymo projekto 36 str. 6 d.)

Kainodara

Siekiant mažinti administracinę naštą savivaldybių taryboms ir įvertinant tai, kad šiuo metu Įstatymo 9 str. 1 d. 5 p. numatyta, jog Taryba turi teisę savo sprendimu vienašališkai nustatyti geriamojo vandens tiekėjui ir nuotekų tvarkytojui, paviršinių nuotekų tvarkytojui geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų kainas, paviršinių nuotekų tvarkymo paslaugų kainas, kai savivaldybės taryba nenustato kainų arba Taryba nustato, kad savivaldybių tarybų nustatytos kainos neatitinka teisės aktų nuostatų, ir kad kainos nepadengia su paslaugomis susijusių būtinųjų sąnaudų, Įstatymo projektu siūloma keisti Įstatymo 34 str. nuostatas dėl savivaldybių institucijų kompetencijos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo reguliavimo srityje. Įstatymo projektu siūloma panaikinti Įstatymo 10 str. 7-8 p. įtvirtintas savivaldybių tarybos pareigas nustatyti geriamojo vandens tiekėjų ir nuotekų tvarkytojų tiekiamo geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo paslaugų kainas, paviršinių nuotekų tvarkytojų teikiamų paviršinių nuotekų tvarkymo paslaugų kainas, o paslaugų kainų nustatymo funkciją priskirti Tarybai (Įstatymo projekto 9 str., 34 str.). Atitinkamai tikslinamas ir Vietos savivaldos įstatymo projekto 16 straipsnis.

Siekiant užtikrinti geriamojo vandens tiekėjams ir nuotekų tvarkytojams finansinę pagalbą vykdant geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo veiklą, Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad geriamojo vandens tiekėjams ir nuotekų tvarkytojams, kuriems užtikrinant saugos ir kokybės reikalavimus atitinkantį geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų vykdymą trūksta lėšų investicijoms vykdyti, gali būti skiriama papildoma geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų kainos dedamoji. Geriamojo vandens tiekėjai ir nuotekų tvarkytojai turi pagrįsti lėšų trūkumą minėtoms investicijoms vykdyti ir Investicijų vertinimo ir derinimo tvarkos apraše numatyta tvarka jas suderinti su Valstybinė energetikos reguliavimo taryba (Įstatymo projekto 33 str. 1 d.).

Dėl viešųjų geriamojo vandens tiekėjų skatinimo tapti regioniniais viešaisiais geriamojo vandens tiekėjais

Įstatymo projektu (34 str. 6 d.) siūloma nustatyti, kad įsteigtam regioniniam viešajam geriamojo vandens tiekėjui nustatoma pereinamojo laikotarpio geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo kaina, kai buvusiose atskirose įmonėse tos pačios kategorijos vartotojai ir abonentai moka skirtingą paslaugų kainą, tokią kuri buvo nustatyta viešiesiems geriamojo vandens tiekėjams iki jų sujungimo, t.y. regioninio viešojo geriamojo vandens tiekėjo įsteigimo, kol bus įgyvendintos veiklos efektyvinimo priemonės, bet ne ilgiau nei 3 metus.

Taip pat siekiant apsaugoti mažesnius akcininkus kai jungiasi dvi įmonės, Įstatymo projektu (34 str. 7 d.) siūloma nustatyti, kad įsteigtam regioniniam viešajam geriamojo vandens tiekėjui taikomi investicijų planavimo kriterijai:

- investicijos į prijungto viešojo vandens tiekėjo infrastruktūrą neturėtų būti mažesnės, nei prijungto viešojo vandens tiekėjo iki prijungimo turėtos investicijų finansavimo šaltinių lėšos (ilgalaikio turto nusidėvėjimo ir investicijų grąžos);
- investicijos į infrastruktūros atnaujinimą skiriamos proporcingai eksploatuojamų tinklų ilgiams, ilgalaikio turto amžiui, nusidėvėjimo lygiui ir reguliuojamo turto vertei;
- investicijos į geriamojo vandens kokybės gerinimo priemones skiriamos proporcingai geriamojo vandens kokybės rodiklių nuokrypiams, įvertinus geriamojo vandens kokybės parametrus ir jų įtaką sveikatai.

Taip pat, vietoj šiuo metu nustatytos pareigos savivaldybei, siūloma nustatyti, kad geriamojo vandens tiekėjas bus tas asmuo, kuris nutiesęs infrastruktūrą, įrengęs vandentiekio įvadą, nuotekų

išvadą iki turto ribos, taip pat ir kitu teisės aktuose nustatyto būdu įgijęs teisę į geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūrą, vandentiekio įvadą, nuotekų išvadą iki turto ribos privalės per 10 darbo dienų nuo statybos užbaigimo įregistravimo dienos registruotu laišku informuoti asmenį, nurodant 9 mėnesių laikotarpį, iki kurio pabaigos asmuo turi sudaryti sąlygas prijungti jam nuosavybės teise priklausančią infrastruktūrą prie geriamojo vandens tiekėjo nutiestos infrastruktūros (Įstatymo projektas 20 str. 2 d. 17 p.).

Dėl Nuotekų tvarkymo informacinės sistemos

Įstatymo projekto 17 straipsniu numatoma steigti valstybės individualių nuotekų tvarkymo informacinę sistemą „Nuotekų tvarkymo informacinė sistema (NTIS)“, kurios paskirtis sudaryti sąlygas tinkamai ir vieningai pateikti šiuo įstatymu reikalaujamą informaciją ir užtikrinti individualių nuotekų tvarkymo kokybės analizę ir kontrolę. NTIS steigimo prielaidos yra tos, kad nepaisant didelių investicijų į nuotekų surinkimo infrastruktūrą, daugelyje aglomeracijų vis dar nepavyksta Miesto nuotekų valymo direktyvos reikalavimų. Europos Komisija laikosi nuomonės, kad Lietuva neįvykdė įsipareigojimų surinkti visą aglomeracijose susidariusią nuotekų taršos apkrovą ir užtikrinti jos išvalymą pagal Direktyvoje nustatytus reikalavimus, todėl 2017 m. vasario 15 d. pradėjo pažeidimo procedūrą prieš Lietuvą. Pažymėtina, kad tinkamai įgyvendinat Miesto nuotekų valymo direktyva ir sukūrus NTIS, tam tikri asmenys privalės teikti informaciją į minėtą sistemą, tokiu atveju padidės administracinė našta, tačiau administracinės naštos padidėjimas užtikrins aplinkos apsaugą nuo nevalytų nuotekų išleidimų į aplinką.

Dėl abonentų pareigų ir geriamojo vandens tiekėjo ir nuotekų tvarkytojo teisių

Siekiant įtvirtinti, kad abonentai savo veiklas vykdytų atsakingai ir įvertinant tai, kad teisės aktuose⁶ įtvirtinta, kad abonentas geriamojo vandens tiekėjui ir nuotekų tvarkytojui privalo sudaryti sąlygas paimti išleidžiamų nuotekų mėginius *tik abonentu darbo metu ir tik sutartyje suderintoje mėginių paėmimo vietoje*, o toks teisinis reguliavimas sudaro sąlygas abonentui piktnaudžiauti, todėl siekiant užkirsti piktnaudžiavimo atvejams, išvengti geriamojo vandens tiekėjo valdomos infrastruktūros sugadinimo ir / ar geriamojo vandens tiekėjui galimų nuostolių patyrimo ir neigiamų padarinių gamtinei aplinkai, Įstatymo projektas (22 str. 4 d. 2 p.) papildomas naujomis pareigomis abonentui, kad geriamojo vandens tiekėjui turi būti sudarytos sąlygos bet kuriuo paros metu, geriamojo vandens tiekėjo pasirinkimu viešojoje sutartyje nurodytoje mėginių paėmimo vietoje *arba* ties nuotekų atidavimo riba paimti išleidžiamų nuotekų mėginius, taip pat prireikus sudaryti sąlygas pastatyti automatinį nuotekų mėginių semtuvą, kai geriamojo vandens tiekėjas teikia padidėjusios ir savitosios taršos nuotekų tvarkymo paslaugas. Jei nebūtų sudarytos galimybės, nuotekų mėginys galėtų būti paimtas tik tuo atveju jeigu nuotekų mėginio paėmimo dalyvautų ir nuotekų mėginio paėmimo aktą kartu su geriamojo vandens tiekėjo atstovu pasirašytų, savivaldybės, policijos pareigūnas arba nuotekų mėginio paėmimo faktinės aplinkybės konstatuotų antstolis, surašydamas faktinių aplinkybių konstatavimo protokolą.

Įvertinant tai, kad ne visi abonentai turi automatinčius nuotekų mėginių semtuvus, o viršnorminė tarša, daranti didžiausią žalą nuotekų valymo įrenginių technologiniam procesui, būna ūmi, smūginė ir nesitęsia ilgą laiko tarpą, todėl Įstatymo projekte (22 str. 4 d.) numatoma, kad siekiant nustatyti, ar neviršijama ūmi tarša, gali būti imami momentiniai mėginiai ir jų tyrimų rezultatai naudojami skiriant šio įstatymo nustatytas baudas už sutartinių sąlygų, numatytų viešojoje sutartyje nesilaikymą. Taip pat numatoma, kad kai geriamojo vandens tiekėjas nustato ūmią taršą, už mėginio paėmimą ir nuotekų mėginio tyrimų atlikimą apmoka abonentas.

Siekiant užtikrinti abonentų išleidžiamų nuotekų kontrolę, Įstatymo projektas (32 str. 3 d.) papildomas nuostata, kad Geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo viešosios sutarties standartinėse sąlygose turi būti reglamentuota ir nuotekų mėginių ėmimo tvarka.

Įstatymo projektu (22 str. 2 d. 4 p.) taip pat siūloma įtvirtinti, kad kai abonentas nevykdo viešojoje sutartyje nustatytų įsipareigojimų ir jam skiriama Įstatymo projekte (40 str. 20 d.) įtvirtinta geriamojo vandens tiekėjo ar paviršinių nuotekų tvarkytojo bauda, atitinkamai geriamojo vandens tiekėjui ar paviršinių nuotekų tvarkytojui pareikalavus, abonentas privalo parengti ir įgyvendinti taršos mažinimo planą, kuriame turi numatyti technines arba kitas su nuotekomis išleidžiamos taršos

⁶ Sutarties standartinių sąlygų 65.13 p.

mažinimo priemonės. Abonentui per geriamojo vandens tiekėjo arba paviršinių nuotekų tvarkytojo nustatytą terminą nepateikus taršos mažinimo plano arba neįgyvendinus jame numatytų taršos mažinimo priemonių, geriamojo vandens tiekėjas ir nuotekų tvarkytojas, paviršinių nuotekų tvarkytojas turi teisę nutraukti arba laikinai sustabdyti nuotekų priėmimą iš abonentų.

Dėl baudų ir (ar) delspinigių nustatymo ir taikymo

Įvertinant tai, kad šiuo metu teisės aktuose nustatyta netesybų taikymo tvarka neužtikrina geriamojo vandens tiekėjo ir nuotekų tvarkytojo, paviršinių nuotekų tvarkytojų patiriamų nuostolių padengimo ir taršos prevencijos ir pasitaiko atvejų, kai abonentas išleidžia į nuotakyną nuotekas, kurių užterštumas didesnis už nuotekų užterštumą, kuris negali būti viršytas dėl nuotekų tvarkymo infrastruktūros galimybių arba išleidžia nedeklaruotas medžiagas ar pavojingomis cheminėmis medžiagomis užterštas nuotekas, kurių išleidimas geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo viešojoje sutartyje (toliau – viešoji sutartis) nebuvo nustatytas, todėl geriamojo vandens tiekėjo išleidžiamos į aplinką nuotekos neatitinka Nuotekų tvarkymo reglamente nustatytų reikalavimų ir tokiu atveju geriamojo vandens tiekėjui tenka mokėti mokesť už aplinkos teršimą. Pasitaiko atvejų, kai paviršinių nuotekų tvarkymo infrastruktūra neturi paviršinių nuotekų valymo įrenginių išleistuve į gamtinę aplinką, o ir įrenginiai pritaikyti valyti išimtinai tik nuotekų taršą skendinčiomis medžiagomis bei naftos produktais, todėl intensyvi tarša organinėmis, biogeninėmis medžiagomis ar savitosios taršos elementais ir prioritetinėmis pavojingomis medžiagomis padaro didesnę žalą infrastruktūrai ir gamtinei aplinkai nei tokių nuotekų išleidimo į komunalinių nuotekų tinklus tvarkymo atveju.

Taip pat, dažnu atveju netesybos nepadengia būtinųjų laboratorinės kontrolės sąnaudų, pvz. geriamojo vandens tiekėjas ir nuotekų tvarkytojas neturi galimybių vykdyti prioritetinių medžiagų laboratorinės kontrolės, tad jam tenka kreiptis į kitus šių paslaugų teikėjus, kas įtakoja didžiules papildomas išlaidas.

Pažymėtina, kad šiuo metu reglamentuota netesybų apskaičiavimo tvarka lemia, kad ekonominiu aspektu netesybos yra per mažos ir geriamojo vandens tiekėjas ir nuotekų tvarkytojas arba paviršinių nuotekų tvarkytojas neturi kitokių papildomų ekonominių svertų, kad abonentai vykdydami veiklą deklaruotų realią abonentų gamybos procese susidarantią taršą, neišleistų pavojingų cheminių medžiagų ar neviršytų sutartyje nustatytų nuotekų užterštumo reikalavimų, todėl neužtikrinamas principo „teršėjas moka“ įgyvendinimas, kyla grėsmė sugadinti geriamojo vandens tiekėjo valdomą infrastruktūrą ir sukelti neigiamas pasekmes gamtinei aplinkai bei įtakoti paslaugų kitiems vartotojams ir abonentams teikimo tęstinumą.

Siekiant padengti geriamojo vandens tiekėjo, paviršinių nuotekų tvarkytojo nuostolius, išvengti neigiamų pasekmių gamtinei aplinkai ir atgrasyti abonentus nuo neleistino užterštų nuotekų išleidimo, siūloma Įstatymo projekte numatyti galimybę geriamojo vandens tiekėjui ir paviršinių nuotekų tvarkytojui taikyti baudas abonentui. Įstatymo projekte (40 str. 20 d.) diferencijuojami baudų apskaičiavimo taikymo principai.

Taip pat Įstatymo projekte atliekami ir kiti redakcinio pobūdžio pakeitimai.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant Įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Įstatymų projektus neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimti įstatymai įtakos kriminogeninei situacijai neturės.

7. Kaip Įstatymo projekto įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo projekto įgyvendinimas paskatins abonentus investuoti į taršą mažinančias priemones ir modernias technologijas, kurios ne vien tik prisideda prie taršos mažinimo, bet taupo energijos suvartojimą, efektyviau naudoja žaliavas ir mažiau teršia aplinką. Kadangi šios investicijos

verslui ne tik kainuoja, bet ir gerina darbo efektyvumą, todėl šių ekonominių priemonių įgyvendinimas nesietinas su verslo sąlygų pabloginimu, priešingai, tai būtų stimulus atnaujinti įrenginius pakeičiant juos efektyvesniais ir mažiau taršiais. Naujų ir mažiau taršių technologijų taikymas ne tik pagerins aplinkos kokybę, bet taip pat leis sutaupyti žaliavas. Pažymėtina, kad Įstatymo projekto įgyvendinimas neturės jokios įtakos tiems abonentams, kurie sąžiningai vykde sutartinius įsipareigojimus.

Aplinkos ministerija, siekdama padėti savivaldybėms vykdyti geriamojo vandens išgavimo, tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų teikimo savivaldybių teritorijose funkcijas iš Lietuvos aplinkos apsaugos investicijų fondo skiria lėšas savivaldybėms gyventojų būstų prijungimui prie centralizuotų nuotekų tinklų iki būsto finansuoti, todėl Aplinkos ministerijos skiriamos lėšos ir toliau padės geriamojo vandens tiekėjui prijungti gyventojus prie nutiestų nuotekų surinkimo tinklų aglomeracijose.

Įstatymo projektu tenkanti geriamojo vandens tiekėjams, nuotekų transportavimo paslaugas teikiantiems asmenims ir savivaldybėms, administracinė našta ir administracinės naštos pokytis apskaičiuotas vadovaujantis Vyriausybės 2014 m. liepos 22 d. nutarimu Nr. 706 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. sausio 11 d. nutarimo Nr. 4 „Dėl Administracinės naštos ūkio subjektams nustatymo metodikos patvirtinimo pakeitimo“ nuostatomis.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Siekiant Įstatymo projekte siūlomas nuostatas inkorporuoti į teisinę sistemą, kartu su Įstatymo projektu teikiamas Lietuvos Respublikos vietos savivaldos Nr. I-533 16 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas.

9. Ar įstatymo projektas neprieštaruoja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymų projektai neprieštaruoja strateginio lygmens planavimo dokumentams. Projektai parengti siekiant įgyvendinti Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“, 6.4.15 priemonę.

10. Ar Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o Įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų. Įstatymo projekto sąvokos pateiktos Valstybinei lietuvių kalbos komisijai.

11. Ar Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas, Europos Sąjungos dokumentus.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Iki Įstatymo projekto įsigaliojimo Vyriausybė, aplinkos ministras, sveikatos apsaugos ministras ir Taryba per teisės aktų nustatytus terminus turės priimti šiuos teisės aktus arba galiojančių teisės aktų pakeitimus dėl:

1) LR Vyriausybės 2007 m. sausio 31 d. nutarimo Nr. 126 „Dėl Geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo viešosios sutarties standartinių sąlygų aprašo patvirtinimo“;

- 2) LR Vyriausybės 2007 m. sausio 31 d. nutarimo Nr. 127 „Dėl Atsiskaitymo už patiektą geriamąjį vandenį ir suteiktas nuotekų tvarkymo paslaugas tvarkos aprašo patvirtinimo“;
- 3) LR Vyriausybės 2007 m. sausio 29 d. nutarimo Nr. 88 „Dėl Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros objekto išpirkimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;
- 4) LR aplinkos ministro 2006 m. gruodžio 29 d. įsakymo Nr. D1-629 „Dėl Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros naudojimo ir priežiūros taisyklių patvirtinimo“;
- 5) LR aplinkos ministro 2006 m. gruodžio 29 d. įsakymo Nr. D1-639 „Dėl Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų kokybės reikalavimų patvirtinimo“;
- 6) Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2006 m. gruodžio 21 d. nutarimo Nr. O3-92 „Dėl Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų kainų nustatymo metodikos patvirtinimo“;
- 7) Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2015 m. vasario 13 d. nutarimo Nr. O3-183 „Dėl Garantinio geriamojo vandens tiekimo ir (arba) nuotekų tvarkymo vykdymo tvarkos ir sąlygų aprašo patvirtinimo“;
- 8) Geriamojo vandens tiekimo sistemos rizikos vertinimo ir rizikos valdymo taisyklės (Aplinkos ministerija ir Sveikatos apsaugos ministerija);
- 9) Geriamojo vandens įstatymas (Sveikatos apsaugos ministerija).

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Nuotekų tvarkymo informacinės sistemos įdiegimas vykdomas finansuojant iš ES struktūrinių fondų (projektas Nr. 05.3.1-APVA-V-011-01-0014 „Nuotekų tvarkymo informacinės sistemos (NTIS) sukūrimas ir įdiegimas“), tačiau planuojama, kad minėtos sistemos palaikymo etapui iš valstybės biudžeto gali reikėti per du metus apie 1.5 mln. Eur.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymo projektas derintas Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija, Lietuvos Respublikos energetikos ministerija, Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, Lietuvos antstolių rūmais, Lietuvos geologijos tarnyba prie Aplinkos ministerijos, Lietuvos pramonininkų konfederacija, Lietuvos savivaldybių asociacija, Lietuvos vandens tiekėjų asociacija, Nacionalinei regioninės plėtros taryba, Valstybine vartotojų teisių apsaugos tarnyba, Valstybine energetikos reguliavimo taryba, Vyriausybės atstovų įstaiga ir viešaisiais geriamojo vandens tiekėjais ir nuotekų tvarkytojais (60).

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam Įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai: „viešasis geriamojo vandens tiekimas“, „vanduo“, „nuotekos“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai. Nėra.

Įstatymo projektui atliktas didesnio poveikio vertinimas, kuris buvo paskelbtas e.pilietis.lt internetinėje platformoje: <https://epilietis.lrv.lt/lt/konsultacijos/viesoji-konsultacija-del-geriamojo-vandens-tiekimo-ir-nuoteku-tvarkymo-istatymo-pakeitimo-istatymo-projekto>.

Viešųjų konsultacijų metu visuomenė buvo kviečiama išreikšti nuomonę dėl tinkamiausios vandentvarkos įmonių valdymo tobulinimo alternatyvos. Viešosios konsultacijos vyko e.pilietis.lt platformoje š. m. rugsėjo 22-30 d. Taip pat, rugsėjo 22-29 d. polltix.co portale vyko apklausa visuomenės klausiant „Ar manote, kad reikia priemonių, kurios leis efektyvinti geriamojo vandens

tiekimo ir nuotekų tvarkymo įmones?“. Apklausoje dalyvavo 504 respondentai, gauti atsakymai parodė, kad daugiausiai (36 proc.) respondentų pasiūlymą palaiko.
